

ЩОДО ПЕРСПЕКТИВ ЗАМІНИ США НА КИТАЙ У ЯКОСТІ ПРОВІДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПАРТНЕРА ЄС

І. В. Ус, к. е. н, головний консультант відділу нових викликів
центру зовнішньополітичних досліджень Національного інституту
стратегічних досліджень

1. Значні обсяги торгівлі послугами між ЄС та США забезпечують збереження за США статусу провідного торговельного партнера ЄС в сукупній торгівлі товарами та послугами.
2. Зростання обсягів торгівлі товарами між ЄС та Китаєм у 2020 р. при зменшенні торгівлі з США призвело до того, що Китай став провідним торговельним партнером ЄС в частині товарів за підсумками цього року.
3. Краща адаптація Китаю до нових умов світової торгівлі, викликаних пандемією коронавірусу, сприяла зайняттю ним провідної ролі у торгівлі товарами ЄС, проте нормалізація ситуації в світі може повернути традиційну географічну структуру торгівлі ЄС.

В середині лютого 2021 р. Євростат (статистичне агентство ЄС) в своєму звіті оприлюднив інформацію про те, що Китай в 2020 році став головним торговим партнером ЄС, випередивши за цим показником США¹. Така ситуація була зумовлена збільшенням імпорту (на 5,6 %) та експорту (на 2,2 %). У той же час торгівля з США зафіксувала значне падіння як в частині імпорту (на 13,2 %), так і в частині експорту (на 8,2%).

Довідково. Товарообіг ЄС з Китаєм у 2020 р. склав 586 млрд. євро, хоча у 2019 р. він становив 561,2 млрд. євро. При цьому товарообіг ЄС з США у 2020 р. становив 505 млрд. євро, а у 2019 р. – 617 млрд. євро.

¹ Euro area international trade in goods surplus

€29.2 bn. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/portlet_file_entry/2995521/6-15022021-BP-EN.pdf/e8b971dd-7b51-752b-2253-7fdb1786f4d9

Значною мірою зростання частки Китаю в зовнішній торгівлі ЄС пояснюється кращою адаптацією країн Азії, насамперед Китаю, до нових умов світової торгівлі, викликаних пандемією коронавірусу. За прогнозами СОТ², країни Азії швидше вийдуть з кризи ніж країни інших регіонів. По завершенню 2020 р. прогнозується скорочення їх експорту на 4,5 %, а скорочення імпорту на 4,4 %, в той час, як експорт країн Європи скоротиться на 11,7 %, а країн Північної Америки на 14,7 %. Імпорт країн Європи скоротиться на 10,3 %, а країн Північної Америки на 8,7 %. Нормалізація ситуації в світі може повернути традиційну географічну структуру торгівлі товарами ЄС, у якій обсяги торгівлі з США будуть більшими, ніж у торгівлі з Китаєм.

Вказані дані стосуються суто торгівлі товарами, і не враховують торгівлю послугами. Наявні дані за три квартали 2020 р.³ свідчать про те, що торгівля послугами між ЄС та США становила 296,3 млрд. євро, що було у п'ять разів більше, ніж торгівля послугами між ЄС та Китаєм, яка склала 53,3 млрд. євро. У разі екстраполяції результатів трьох кварталів на весь рік можемо передбачити, що основним торговельним партнером ЄС залишиться США, як це було протягом тривалого періоду часу.

Торгівля товарами є важливим, проте не єдиним фактором, що визначає ступінь відносин між країнами. Все більшу роль відіграє торгівля послугами. Крім торгівлі існують і інші економічні складові, які пов'язують ЄС та США набагато глибшими зв'язками, ніж ті, що існують між ЄС та Китаєм. Позиції Китаю як у відносинах з ЄС, так і відносинах з іншими країнами значною мірою базуються на торгівлі товарами. Його частка у світовому експорті товарів у 2019 р. становила 13,4 %, а враховуючи прогнозоване за підсумками 2020 р. зростання на 3,6 % при скороченні експорту інших країн⁴, частка Китаю в світовому експорті товарів зросте ще більше. Проте концентрація економічної взаємодії на товарах має свої ризики, адже запровадження обмежень, наприклад через пандемію, порушує ланцюги поставок. Крім того перспектива тарифних війн може суттєво вплинути на товарні потоки.

Протягом останнього періоду відбуваються спроби розширити економічні відносини між ЄС та Китаєм, посиливши їх інвестиційну складову. 30 грудня 2020 р. було оголошено про завершення переговорів стосовно Всеохоплюючої угоди про інвестиції (Comprehensive Agreement on Investment⁵). Основними цілями Всеохоплюючої угоди про інвестиції є посилений захист інвестицій, поліпшення правової визначеності щодо поводження з інвесторами ЄС у Китаї, зменшення

² Trade shows signs of rebound from COVID-19, recovery still uncertain. URL: https://www.wto.org/english/news_e/pres20_e/pr862_e.htm

³ Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/balance-of-payments/data/database>

⁴ Chinese exports rise 3.6% in coronavirus-plagued 2020; only economy with positive trade growth. URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202101/1212770.shtml>

⁵ EU-China Comprehensive Agreement on Investment: Milestones and documents. URL: <https://trade.ec.europa.eu/doclib/press/index.cfm?id=2115>

бар'єрів для інвестицій у Китай, і як результат, збільшення двосторонніх інвестиційних потоків та покращений доступ на китайський ринок.

Водночас подальші кроки з роботою над Всеохоплюючою угодою про інвестиції між ЄС та Китаєм можуть уповільнитися через супротив до неї від країн-членів ЄС та Європейському парламенті. Крім того очікувана зміна політики США на користь зближення з партнерами по ЄС, враховуючи негативне відношення США до цієї угоди⁶, також може негативно вплинути на її перспективи.

ЄС має значно більше спільних економічних зв'язків з США ніж Китаєм. Крім порівняно більш відкритої торгівлі товарами та послугами також є доволі тісні зв'язки у таких питаннях, як інвестиції, продаж компаній та цифрової економіки. Тісна співпраця у питаннях інноваційної діяльності забезпечує інтенсивні потоки досліджень та розробок. Рух трудових ресурсів забезпечує зайнятість 16 мільйонів європейців та американців. Протягом перших трьох кварталів 2020 р. американські компанії інвестували в Європу 55 млрд дол. США, що в сім разів більше, ніж китайські фірми інвестували в Європу. І незважаючи на рецесію, спричинену пандемією коронавірусу, американські компанії в 2020 р. заробили 254 млрд дол. США від своєї діяльності в Європі - у 23 рази більше, ніж вони заробили від операцій у Китаї. Незважаючи на величезні політичні та економічні протидії, які за останні роки погіршили трансатлантичні відносини, США та ЄС залишаються найважливішими торговими партнерами один для одного та найважливішими комерційними ринками один для одного.

Також слід зазначити, що зміна президента США може повернути на порядок денний питання проведення переговорів про створення Трансатлантичної зони вільної торгівлі між США та ЄС.

⁶ Europe strikes major investment deal with China despite US concerns. URL: <https://edition.cnn.com/2020/12/30/business/eu-china-investment/index.html>